

PISM | POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

BIULETYN

Nr 66 (1508), 11 I 2017 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski • Bartosz Wiśniewski • Rafał Tarnogórski
Katarzyna Staniewska (sekretarz redakcji)

Karolina Borońska-Hryniewiecka • Anna Maria Dynier • Aleksandra Gawlikowska-Fyk
Sebastian Płóciennik • Patrycja Sasnal • Justyna Szczudlik • Marcin Terlikowski • Tomasz Żornaczuk

Współpraca Rosji z Arabią Saudyjską: potencjał i ograniczenia

Agnieszka Legucka

Królestwo Arabii Saudyjskiej (KAS) i Rosja mają odmienne koncepcje rozwiązania konfliktu w Syrii, inaczej też postrzegają rolę Iranu w regionie Bliskiego Wschodu. Te różnice interesów sprawiają, że jak dotąd niewielką rolę odgrywała współpraca w sektorze zbrojeniowym. Nową płaszczyzną współdziałania rosyjsko-saudyjskiego jest branża energetyczna, zwłaszcza rynek ropy naftowej. Rosja upatruje we współpracy z Arabią Saudyjską instrumentu służącego podważeniu amerykańskich wpływów na Bliskim Wschodzie.

Współpraca polityczna. Przesłanką zintensyfikowania dialogu Federacji Rosyjskiej (FR) i KAS był wzrost rosyjskiej aktywności na Bliskim Wschodzie. Rosnące wyzwania bezpieczeństwa regionalnego wymusiły bliższe relacje między obydwoma państwami. Towarzyszyło temu pogorszenie stosunków KAS z USA za rządów Baracka Obamy. Od tego czasu Rosja i KAS deklarują walkę z międzynarodowym terroryzmem jako płaszczyznę współpracy.

Relacje saudyjsko-rosyjskie polepszyły się jednak już w 2003 r., po zakończeniu wojny na Kaukazie Północnym. Wtedy też stracił na znaczeniu największy problem w tych stosunkach, czyli oskarżanie Saudyjczyków o finansowanie organizacji terrorystycznych w Czeczenii. Arabię Saudyjską regularnie odwiedzają Ramzan Kadyrow oraz inni politycy z Kaukazu Północnego. Przeciwdziałają się oni fundamentalizmowi islamskiemu i wspierają walkę z tzw. Państwem Islamskim (ISIS).

Minister obrony Muhammad bin Salman Al Saud, wyznaczony w czerwcu br. przez obecnie panującego króla Salmana na następcę tronu, w trakcie ostatniego spotkania z Władimirem Putinem zadeklarował, że stosunki między Arabią Saudyjską a Rosją są najlepsze w historii. Za szczególnie ważny i perspektywiczny obszar współpracy uznał stabilizację rynku ropy naftowej na świecie.

Różnice interesów. Następca saudyjskiego tronu należy do zwolenników zdecydowanego ograniczania wpływów irańskich w regionie Bliskiego Wschodu i Zatoki Perskiej. Dlatego, mimo deklaracji o woli rozwoju współpracy, interesy KAS i Rosji zasadniczo się różnią. Wyzwaniem z punktu widzenia KAS jest irańsko-rosyjskie partnerstwo na Bliskim Wschodzie (m.in. w Syrii). Arabia Saudyjska obawia się stworzenia przez Iran skierowanej przeciw niej koalicji z udziałem Iraku, Libanu, Syrii, Jemenu i Bahrajnu. Aby przeciwdziałać rosnącej pozycji Iranu na Bliskim Wschodzie, chce wykorzystać antyirańską postawę administracji Donalda Trumpa, eksponowaną m.in. podczas wizyty prezydenta USA w Arabii Saudyjskiej 19 maja br. Na początku czerwca KAS i trzy inne państwa arabskie zerwały stosunki dyplomatyczne z Katarą, oskarżając go o wspieranie terroryzmu i bliskie kontakty z Iranem. Natomiast Rosja nie jest zainteresowana izolacją tego państwa, gdyż prowadziłoby to do regionalnej dominacji KAS. Wezwała więc strony sporu do rozmów.

Punktem spornym we wzajemnych stosunkach jest również Syria. Rosja i KAS zasiadają w Międzynarodowej Grupie Wsparcia dla tego państwa, jednak reprezentują odmienne wizje rozwiązania konfliktu syryjskiego. Saudyjczycy popierają opozycję sunnicką, a Rosja – siły rządowe Asada. Arabia

Saudyjska wspiera też amerykańskie działania w Syrii, które często pozostają w sprzeczności z rosyjską polityką w tym państwie.

Współpraca gospodarcza. Potencjał rosyjsko-saudyjskiej współpracy zbrojeniowej jest niezrealizowany ze względu na różnice interesów na Bliskim Wschodzie. Wobec rosnących zagrożeń regionalnych Saudyjczycy przeznaczają 10,4% PKB na wydatki wojskowe, co stanowi równowartość 63,7 mld dol. (stan na 2016 r.). KAS najczęściej broni kupuje od Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Wprawdzie Rosjanie co pewien czas ogłaszają podpisanie intratnych kontraktów na sprzedaż uzbrojenia do Arabii Saudyjskiej, jednak żadna z transakcji nie została zrealizowana. Informacje o sprzedaży rosyjskiej broni o wartości 4 mld dol. do KAS pojawiały się w latach 2007 i 2009 (m.in. 150 czołgów, 200 śmigłowców transportowo-bojowych, 250 bojowych wozów piechoty). KAS liczyło, że zawarcie kontraktu skłoni Rosję do odstąpienia od współpracy zbrojeniowej z Iranem, któremu obiecano wówczas dostarczenie 40 wyrzutni systemów przeciwlotniczych S-300. W związku z irańskim programem nuklearnym i nałożonymi przez ONZ sankcjami, w 2010 r. Rosja odmówiła przekazania Iranowi tych systemów. W tym czasie rozmowy rosyjsko-saudyjskie dotyczące ciężkiego sprzętu bojowego zostały przerwane. KAS podjęło decyzję o zakupie niewielkiej partii karabinów szturmowych o znacząco mniejszej wartości. W kwietniu 2015 r., po zawarciu porozumienia w sprawie ograniczenia irańskiego programu jądrowego i złagodzeniu sankcji skierowanych przeciwko Iranowi, Władimir Putin zdecydował o sprzedaży do Iranu systemów S-300.

Wymiana handlowa Rosji i Arabii Saudyjskiej w 2016 r. wyniosła jedynie 351 mln dol. (dla porównania w tym czasie wymiana KAS z USA osiągała wartość prawie 38 mld, a z Chinami 42 mld dol.). Udział Rosji w bilansie handlowym KAS to zaledwie 0,2% (2016 r.). W eksporcie rosyjskim do KAS największą rolę odgrywały surowce i płody rolne, a także produkty rafineryjne. Jeszcze w czerwcu 2015 r. Rosyjski Fundusz Inwestycji Bezpośrednich i saudyjski Publiczny Fundusz Inwestycyjny porozumiały się w sprawie inwestycji w projekty infrastrukturalne i w sektorze rolnym w Rosji. Te projekty nie zostały jednak dotychczas uruchomione.

Współpraca w sektorze energetycznym. Arabię Saudyjską i Rosję łączy dążenie do utrzymania stabilnych, możliwie wysokich cen ropy naftowej na rynku światowym. Oba państwa są silnie uzależnione od sprzedaży tego surowca (w przypadku KAS – 97% dochodów, w przypadku Rosji 57%). Drastyczny spadek jego cen w drugiej połowie 2014 r. doprowadził do spadku PKB obu państw odpowiednio o 4% i 2,5% (poł. 2015 r.). Dotychczasowi konkurenci stali się sobie potrzebni. W listopadzie 2016 r. KAS i Rosja – wraz z 22 innymi producentami – podpisały porozumienie o stabilizacji rynku ropy. Wynegocjowane po 15 latach sporów między państwami OPEC i Rosją, dało początkowo (w pierwszej połowie 2017 r.) wzrost ceny powyżej 50 dol. za baryłkę. Oznaczało to dodatkowe wpływy do rosyjskiego budżetu w wysokości ponad 12 mld dol. (719 mld rubli). Jednakże przedłużenie porozumienia 25 maja br. o 9 miesięcy przyniosło już spadek ceny za baryłkę (46–47 dol. w maju br.). Oba państwa są zgodne, że przyczynił się do tego m.in. wzrost produkcji ropy w USA.

Fiaskiem zakończyły się dotychczasowe próby zaangażowania rosyjskich spółek w sektor poszukiwań i wydobycia surowców energetycznych w Arabii Saudyjskiej. W 2004 r. Łukoil wygrał przetarg na ocenę zasobności i ewentualne zagospodarowanie złóż w rejonie pustyni Ar-Rab al-Chali. Dla realizacji prac powołano spółkę joint venture Luksar (80% udziałów objął Łukoil, 20% przypadło Saudi Aramco). W 2012 r. spółka rozpoczęła rozmowy z rządem KAS o warunkach komercyjnych dalszej aktywności. Ostatecznie w czerwcu 2016 r., a zatem w znacząco odmiennych warunkach rynkowych (ceny ropy), dyrektor rosyjskiej kompanii Wağit Alekperow ocenił, że przedsięwzięcie jest nieopłacalne, a Łukoil zrezygnował z działalności w Arabii Saudyjskiej.

Perspektywy. Priorytetem polityki Rosji na Bliskim Wschodzie jest neutralizowanie, a w dalszej perspektywie osłabianie wpływów Stanów Zjednoczonych w regionie. Rozwój i utrzymanie współpracy zarówno z Iranem, jak i z KAS są podporządkowane realizacji tego celu.

Jednakże zbliżenie amerykańsko-saudyjskie w pierwszych miesiącach prezydentury Donalda Trumpa, a także niedawna zmiana porządku sukcesji w saudyjskiej rodzinie królewskiej mogą skłonić Rosję do zintensyfikowania współpracy z Iranem. Źródłem napięć w relacjach rosyjsko-saudyjskich z dużym prawdopodobieństwem pozostanie też sytuacja w Syrii.

Różnice w podejściu do kwestii regionalnych stanowią najważniejszą przeszkodę do bliższej współpracy wojskowej. Duże zamówienia saudyjskie na rosyjskie uzbrojenie są zatem mało prawdopodobne. Jest to również spowodowane tym, że saudyjska armia od wielu lat kupuje uzbrojenie dostarczane z USA i przez kontrahentów europejskich.

Odmienne interesy na Bliskim Wschodzie nie powinny jednak rzutować na współpracę w stabilizacji rynku ropy naftowej. Rosnąca konkurencja producentów amerykańskich wymusza saudyjsko-rosyjską współpracę energetyczną, która przyczynia się do zwiększenia dochodów KAS i Rosji i zapewnia skuteczność porozumienia OPEC+. Perspektywnym obszarem kooperacji obu państw mogą być rolnictwo oraz energetyka jądrowa. Saudyjczycy widzą też możliwości inwestycji w rosyjskim przetwórstwie chemicznym i rafineryjnym.